

Suostumusperustaisuus raiskausrikoksissa

Kirjallisuuskatsaus Suomen raiskauslainsäädännön nykytilasta ja mahdollisesta suostumusperustaisesta säätelystä.

Juho Anttila

3/2020

Tiivistelmä

Tekijä Juho Anttila	Tutkinto Poliisi (AMK)
Julkaisun nimi Suostumusperustaisuus raiskausrikoksissa - Kirjallisuuskatsaus Suomen raiskauslainsäädännön nykytilasta ja mahdollisesta suostumusperustaisesta säätelystä.	Julkisuusaste Julkinen
Ohjaaja 1. Päivi Salminen 2.Lauri Tammi	Opinnäytetyön muoto Tutkimuksellinen opinnäytetyö
<p>Tiivistelmä</p> <p>Tutkimuksen tarkoitus oli selvittää tulisiko Suomen rikoslain 20 luvun 1 § raiskauksen määritelmä muuttaa uhrin suostumuksen puutteen kautta. Tutkimus toteutettiin vuosien 2019 ja 2020 aikana kirjallisuuskatsauksen menetelmin.</p> <p>Tutkimuksen idea tuli kansalaisaloitteesta ”Raiskauksen määritelmä suostumusperustaiseksi - Suostumus2018”, jonka tarkoituksena oli muuttaa raiskauksen määritelmä uhrin puuttuvan suostumuksen kautta.</p> <p>Tutkimuksen lähtöolettaimus oli, että Suomen raiskauslainsäädäntö on mahdollisesti vanhanaikainen sekä ihmisoikeuksien vastainen. Opinnäytetyön tavoitteena oli käydä mahdollisimman kattavasti läpi, mikä on Suomen raiskauslainsäädännön nykytila, mitä ylikansalliset sopimukset ja tahot määrittelevät tai suosittelevat raiskauslainsäädännön pohjaksi ja tulisiko Suomen reagoida niihin.</p> <p>Tämän lisäksi tutkimuksessa käydään läpi myös kansalaisaloitetta käsittelevälle työryhmälle saapuneita asiantuntijalausuntoja. Lisäksi tehdään vertailevaa tutkimusta siitä, miten raiskaus on rikoksena säädetty Ruotsissa, Iso-Britanniassa ja Saksassa, joissa suostumusperustaisuus on raiskausrikoksen määrittelevä tekijä.</p> <p>Tutkimuksesta todettakoon, että vastausta tutkimuskysymykseen ei voida antaa yksiselitteisesti. Tutkimus antaa kuitenkin osviittaa siitä, että suostumusperustaisuus raiskauslainsäädännössä on kansainvälisesti ihmisoikeuksien mukainen ja lähtökohtaisesti positiivinen muutos henkilön seksuaalisen itsemääräämisoikeuden kannalta.</p>	
Sivumäärä 31	Tarkastuskuukausi ja -vuosi Maaliskuu 2020
Avainsanat Raiskaus, suostumus, kansalaisaloite	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	2
1.1 Tutkimuskysymys	2
1.2 Metodi ja aiheen rajausta.....	3
1.3 Aiempi tutkimus aiheesta	4
1.4 Keskeiset käsitteet	4
2 TEORIA	5
2.1 Raiskaus.....	5
2.2 Kansalaisaloite ja suostumus 2018.....	7
2.3 M.C. v. Bulgaria	10
2.4 Istanbulin sopimus.....	13
2.5 CEDAW-komitea	14
3 ASIAANTUNTIJALOUSUNNOT KANSALAISALOITTEESTA	15
3.1 Poliisihallitus	15
3.2 Professori Sakari Melander	16
3.3 Oikeusneuvos Timo Ojala	18
3.4 Suomen Asianajajaliitto	19
3.5 Syyttäjälaitos	20
3.6 HUS Seri-tukikeskus	20
4 KANSAINVÄLINEN LAINSÄÄDÄNTÖ	21
4.1 Ruotsi.....	22
4.2 Iso-Britannia	23
4.3 Saksa.....	24
5 JOHTOPÄÄTÖKSET	25
5.1 Tutkitun aineiston päätelmät	25
5.2 Jatkotutkimusaiheet	29
5.3 Oma pohdinta	30
LÄHTEET	32

1 JOHDANTO

Suomen seksuaalirikoslainsäädäntö ja sen määritelmät ovat olleet julkisuudessa laajasti esillä vuodesta 2018, kun www.kansalaisaloite.fi-sivustolla julkaistiin 5.6.2018 lakiehdotus rikoslain 20 luvun (27.6.2014/509) muuttamisesta. Aloite oli 15.11.2018 mennessä saanut ym. sivustolla yhteensä 52 380 allekirjoitusta, näin ollen täyttäen kansalaisaloitteen määrära-vaatimuksen, jotta lakiehdotus etenisi eduskuntaan käsiteltäväksi. Kansalaisaloitteen lakiehdotus on, että Suomen rikoslain 20 luvun 1 § raiskauksen määritelmä tulisi muuttaa siten, että se määritellään suostumuksen puutteen kautta¹. Esimerkiksi Iso-Britanniassa² ja naapuri-maassamme Ruotsissa³ raiskaus on kansallisessa lainsäädännössä määritelty suostumuksen puutteen kautta.

Suomen rikoslaki ei tällä hetkellä määrittele sen 20:1 pykälää raiskaus seksiin liittyvän suostumuksen kautta, vaan lähtökohtana on väkivallan käyttö tai sen uhka. Tulen opinnäytetyös-äni perehtymään raiskauksen nykytilaan, kansalaisaloitteen ehdottamaan malliin, ulkomaa-laisiin vertailukohtiin, ylikansallisiin sopimuksiin sekä ihmisoikeuskysymyksiin ja hake-maan tätä kautta vastauksen tutkimuskysymykseeni.

1.1 Tutkimuskysymys

Tutkimukseni tarkoituksena on vastata seuraavaan kysymykseen:

Tulisiko Suomen rikoslain 20:1 § raiskauksen määritelmä muuttaa uhrin suostu-muksen puutteen kautta?

Aihe on erittäin ajankohtainen, sillä eduskunta on 18.9.2019 käynyt ensimmäisen lähetekes-kustelun kansalaisaloitteesta. Eduskuntapuolueiden välille syntyi lähetekeskustelussa kii- vasta vastakkainasettelua lain mahdollisesta muutoksesta. Monien lakia puolustavien kan-sanedustajien näkökulma on, että väkivaltaa tai sen uhkaa korostava laki ei vastaa tämän

---

¹ www.suostumus2018.fi

² Sexual Offences Act 2003, c 42 part 1

³ Brottsbalken Lag (2018:618) 6:1§

päivän ihmisoikeusajattelua ja käsitystä seksuaalisesta itsemääräämisoikeudesta.⁴ Tavoitteeni on selvittää, miksi Suomessa tulisi muuttaa raiskauksen määritelmää, onko se nyky-mallissa ihmisoikeuksien vastainen ja vanhentunut. Tulisiko Suomessa ottaa mallia niistä maista, joissa suostumusperustainen raiskauslainsäädäntö on jo käytössä?

Tutkimukseni oletuksena on, että raiskauslainsäädäntö Suomessa on vanhanaikainen ja sitä tulisi tarkastella uudelleen. Lainsäädäntöä tulee tarkastella ihmisoikeuksien näkökulmasta, jotta jokaisen yksilön kohdalla seksuaalinen itsemääräämisoikeus ja oikeusturva toteutuisi. Perustan oletukseni sille, että esimerkiksi Euroopan ihmisoikeustuomioistuin (EIT) antoi vuonna 2003 päätöksen M.C. v. Bulgaria, jonka lopputuloksena Euroopan ihmisoikeustuomioistuin totesi, että suostumuksen puutteen raiskausrikoksessa, tulisi olla tutkinnan ja joh-topäätösten keskiössä. Käsittelen tätä EIT:n päätöstä tarkemmin luvussa 2.3. Lisäksi ylikansalliset sopimukset ja tahot velvoittavat Suomea tarkastelemaan raiskauslainsäädäntöä uudelleen, kuten Istanbulin sopimus ja CEDAW-komitea. Lisäksi useat maat ovat muuttaneet lainsäädäntöään suostumusperustaiseksi, viimeisimpien joukossa Ruotsi vuonna 2018.

Eduskunta on asettanut 7.12.2019 asian käsittelyn tauolle, sillä oikeusministeriön asettama työryhmä valmistelee rikoslain 20 luvun kokonaisuudistusta, jonka tavoitteena on mm. vahvistaa suostumuksen asemaa raiskauksen tunnusmerkistössä⁵.

1.2 Metodi ja aiheen rajaus

Aion tutkia aihetta kuvailevan kirjallisuuskatsauksen menetelmällä ja tarkemmin ottaen narratiivisella yleiskatsauksella, sillä se antaa vapauden käyttää laajoja aineistoja, sallien tutkimuskysymyksen väljyyden. Yleiskatsauksen tarkoitus on tiivistää aiempaa tutkimusta ja auttaa ajantasaistamaan tutkimustietoa, välttämättä tuottamatta varsinaista analyttistä tulosta.⁶ Aiheesta on löydettävissä tietoa esimerkiksi muiden valtioiden lainsäädännöissä, valtioiden välisinä sopimuksina, raiskauslainsäädäntöä käsittelevien kirjojen sekä tutkimusartikkelien muodossa. Tutkimuksessa tärkeintä on selvittää mitä erilaiset tahot sanovat suostumuk-

---

⁴Härkönen ja Sundman 2019

⁵ KAA 2/2019 vp.

⁶ Salminen 2011, s.6-7

sen merkityksestä kuvailevan kirjallisuuskatsauksen menetelmin. Tutkimusalanani on oikeustieteellinen tutkimus. Tarkoituksena on referoida eri lähteiden kuvauksia aihepiiristä ja analysoida, mitä aiheesta tiedetään ennestään. Pyrin löytämään aiheelle kattavan teoriapohjan, jonka perusteella voidaan vastata tutkimuskysymykseen. Koko rikoslain 20 luku ja kansalaisaloite luvun muuttamisesta on liian laaja opinnäytetyön aiheeksi, joten rajaan tutkimukseni vain rikoslain 20. luvun 1 pykälän käsittelemiseen.

1.3 Aiempi tutkimus aiheesta

Suomessa ei ole vielä säädetty suostumusperustaista raiskauslainsäädäntöä, eikä hallituksen esitystä lain muuttamisesta ole vielä tehty, joten tutkimusta on hyvin todennäköisesti tulossa. Nykytilassa kuitenkin aiheesta löytyy kohtalaisen vähän tutkittua tietoa Suomesta. Raiskausta itsessään ja suostumuksen merkitystä on tutkittu. Annika Perälä on tehnyt Pro gradu -tutkielman 11/2018 Turun yliopistossa, joka tarkastelee raiskauksen määrittelemistä uhrin suostumuksen puutteen kautta.⁷

1.4 Keskeiset käsitteet

Tässä luvussa määrittelen tutkielmani kannalta keskeiset käsitteet.

Raiskaus-käsitteellä viitataan Suomen rikoslain 20 luvun 1§ (27.6.2014/509) määritelmään raiskauksesta, jota kuvataan tarkemmin luvussa 2.

Kansalaisaloite – Jokainen äänioikeutettu Suomen kansalainen voi tehdä kansalaisaloitteen, jolla voi ehdottaa uutta lakia, muutosta nykyiseen lakiin tai olemassa olevan lain kumoamista. Kansalaisaloite vaatii vähintään 50 000 kannatusilmoitusta kuuden kuukauden kuluessa, jotta se etenee eduskunnan käsiteltäväksi. Kansalaisaloite.fi on oikeusministeriön ylläpitämä verkkopalvelu, johon tutkimuksessani teoriapohjana oleva aloite ”Raiskauksen määritelmä suostumusperustaiseksi - Suostumus2018” kirjattiin.⁸

---

⁷ Perälä 2018

⁸ kansalaisaloite.fi

Suostumusperustaisuus – Suostumusperustaisuudella tarkoitetaan opinnäytetyössäni raiskauksen määritelmän pohjustamista sille, että henkilö on ilmaissut vapaaehtoisesti tahtonsa seksiin, ilman mitään painostusta.

Sukupuolilyhteys – Sukupuolilyhteys on määritelty rikoslain 20. luvun 10 § (27.6.2014/509) seuraavalla tavalla ”Sukupuolilyhteydellä tarkoitetaan tässä laissa sukupuolielimellä tehtävää taikka sukupuolielimeen tai peräaukkoon kohdistuvaa seksuaalista tunkeutumista toisen kehoon taikka toisen sukupuolielimen ottamista omaan kehoon.” Määritelmä kattaa hallituksen esityksen mukaisesti myös muulla kuin miehen sukupuolielimellä tapahtuvat tunkeutumiset, eli muut ruumiinosat sekä esineet.⁹

2 TEORIA

2.1 Raiskaus

Rikoslain 20 luvun 1§ määrittelee, miten *raiskaus* on kriminalisoitu Suomessa. Tämä on koko tutkimuksen tärkein käsite, sillä tutkimukseni käy läpi juuri tämän pykälän mahdollisia muutoksia ja sen tarkoitusta. Raiskaus on määritelty neljään eri momenttiin, ja avaan niitä tarkemmin tässä luvussa.

RL 20:1 Ensimmäinen momentti kuuluu ” Joka pakottaa toisen sukupuolilyhteyteen käyttämällä henkilöön kohdistuvaa väkivaltaa tai uhkaamalla käyttää sellaista väkivaltaa, on tuomittava raiskauksesta vankeuteen vähintään yhdeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi.” Raiskauksen määritelmä Suomessa voidaan siis tulkita lähtökohtaisesti määriteltävän väkivallan käytön, tai sen uhan kautta. Raiskauksen tekijä ja uhri ovat sukupuolineutraaleita, sukupuolisella suuntautumisella ei ole merkitystä tunnusmerkistöä tarkasteltaessa. Myöskään henkilöiden välisellä suhteella ei ole merkitystä, vaan esimerkiksi avioliitossa tapahtuva raiskaus täyttää laissa määritellyn raiskauksen tunnusmerkistön.¹⁰

Keskeisenä tunnusmerkkinä raiskauksessa on pakottaminen. Pakottamisen määritelmä voidaan jakaa esimerkiksi vis absolutaan, eli uhrin ruumiinvoimat ylitetään niin, ettei hänellä

---

⁹ HE 216/2013 vp

¹⁰ Frände ym. 2018, s.134

ole fyysisesti mahdollisuutta toimia haluavallaan tavalla. *Vis compulsiva* tarkoittaa, että kohde ei ole fyysisesti estynyt toimimaan tietyllä tavalla, vaan häneen vaikutetaan muutoin, kuten uhkaamalla häntä tai jotain muuta henkilöä, kuten uhrin lasta väkivallalla. Tämän momentin tunnusmerkistö ei kuitenkaan täyty, mikäli uhria uhataan sukupuoliyhteyteen pakottamisen yhteydessä jollain muulla kuin väkivallalla.¹¹ Ensimmäinen momentti siis määrittelee käytännössä raiskauksen lähtökohdan, joka on väkivallan käyttö tai sen uhka.

Toisen momentin määritelmä on ”Raiskauksesta tuomitaan myös se, joka käyttämällä hyväkseen sitä, että toinen tiedottomuuden, sairauden, vammaisuuden, pelkotilan tai muun avuttoman tilan takia on kykenemätön puolustamaan itseään tai muodostamaan tai ilmaisemaan tahtoaan, on sukupuoliyhteydessä hänen kanssaan.”. Tämän momentin tunnusmerkistö siis täyttyy uhrin tiedottomuuden, sairauden, vammaisuuden, pelkotilan tai muun avuttoman tilan myötä, eikä sillä ole merkitystä, miten tuo tila on aiheutettu.¹²

Tiedottomuus, sairaus, vamma ja pelkotila ovat kohtalaisen yksiselitteisiä käsitteitä, joten tarkastellaan ”muun avuttoman tilan” merkitystä. Esimerkiksi nukkuvan henkilön tila, voidaan määritellä muuksi avuttomaksi tilaksi.¹³ Lain esitöissä avataan, että rikoksenteijän on mielleltävä, että uhri on tämän avuttoman tilan takia kykenemätön puolustamaan itseään tai muodostamaan tai ilmaisemaan tahtoaan ja että uhri on tämän avuttoman tilan vuoksi alistanut sukupuoliyhteyteen. Soveltaminen ei lain esitöiden mukaan edellytä tahallisuuden kannalta sitä, että uhri vastustaisi sukupuoliyhteyttä.¹⁴

Kolmas momentti siirrettiin rikoslakiin 2014 raiskauksen alle ns. lievempänä tekemuotona ”Jos raiskaus huomioon ottaen uhkauksen vähäisyys taikka muut rikokseen liittyvät seikat ovat kokonaisuutena arvostellen vähemmän vakava kuin 1 ja 2 momentissa tarkoitettut teot, rikoksenteijä on tuomittava vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi. Samoin tuomitaan se, joka muulla kuin 1 momentissa tarkoitettulla uhkauksella pakottaa toisen sukupuoliyhteyteen. Mitä edellä tässä momentissa säädetään, ei sovelleta, jos raiskauksessa on käytetty väkivaltaa.” Tällä haluttiin viestittää, että myös lievemmillä

---

¹¹ Frände ym. 2018, s.134-136

¹² Frände ym. 2018, s.138

¹³ Frände ym. 2018, s.139

¹⁴ HE 216/2013 s.6

tekemuodoilla tarkoitetaan raiskausta, mutta siitä on säädetty lievempi rangaistusasteikko. Tämä momentti tulee käytännössä siis sovellettavaksi ensimmäisen ja toisen momentin vähemmän vakaviin tekoihin. Kokonaisarvostelussa tärkeää on seksuaalisen itsemääräämisoikeuden loukkauksen laatu ja suuruus, esimerkiksi vähäinen uhkaus väkivallasta, joka kuitenkin riittää murtamaan uhrin tahdon, tai ajallisesti lyhytkestoinen vaginaalinen yhdyntä verrattuna rajusti suoritettuun anaaliyhdyntään.¹⁵ Kolmannen momentin tunnusmerkistö voi täytyä myös tilanteissa, jossa henkilöä uhataan muilla, ei välttämättä edes oikeudenvastaisilla tavoilla, kuten paljastamalla henkilöstä haitallinen tieto.¹⁶

Neljäs momentti määrittelee, että yritys on rangaistava. Yrityksestä ja sen merkityksestä on säädetty rikoslain 5:1:ssä (13.6.2003/515). Tässä tapauksessa teko on edennyt raiskauksen yritykseksi, kun epäilty on aloittanut rikoksen tekemisen ja saanut aikaan vaaran raiskauksen tunnusmerkistön täyttymisestä.

2.2 Kansalaisaloite ja suostumus 2018

Kansalaisaloite.fi-sivustolla julkaistiin 5.6.2018 uusi lakiehdotus nimellä ”Raiskauksen määritelmä suostumisperustaiseksi – Suostumus2018”. Kansalaisaloite toimitettiin eduskunnan käsiteltäväksi 12.6.2019, kun sen oli allekirjoittanut yhteensä 55 723 Suomen äänioikeutettua. Lähetekeskustelu käytiin 18.9.2019 ja eduskunta ilmoitti sivuillaan, että aloite on saapunut valiokuntaan 26.9.2019. Käsittelemisen aloitteesta pelkästään rikoslain 20 luvun 1 §:ää. Kansalaisaloitteen vireillepanijat ja edustajat olivat silloinen Vihreiden nuorten puheenjohtaja, nykyinen Vihreän liiton kansanedustaja Iris Suomela, sekä Vasemmistonuorten puheenjohtaja Hanna-Marilla Zidan. Tämä kansalaisaloite käynnisti mediassa keskustelun, joka on herättänyt suurta huomiota kuluneen vajaan puolentoista vuoden aikana. Kansalaisaloite keräsi vaadittavat 50 000 allekirjoitusta 15.11.2018, eli hyvissä ajoin ennen kuuden kuukauden määräaika.¹⁷

Kampanjan taustalle on perustettu erillinen yhdistys nimeltään Seksuaalinen itsemääräämisoikeus ry, joka vastaa kampanjan hallinnollisesta puolesta. Kampanjan tavoitteena oli myös

---

¹⁵ Frände ym. 2018, s.141

¹⁶ Frände ym. 2018, s.142

¹⁷ suostumus2018.fi

vaikuttaa vuoden 2019 eduskuntavaaleihin pyytämällä ehdokkaita antamaan vaalilupaus, jossa sitoudutaan noudattamaan Suostumus2018-kampanjan tavoitteita.¹⁸ Kokonaisuudessaan kampanja pyrkii siihen, että rikoslain 20 luvun 1 §:n pohja olisi suostumuksen puutteella, eikä väkivallan tai sen uhan perusteella, kuten RL 20:1.1. tällä hetkellä on.

Aloitteen sisältö RL 20:1 osalta on seuraavanlainen:

20 luku (24.7.1998/563)
Seksuaalirikoksista

1 § (27.6.2014/509)

Raiskaus

Joka on sukupuoliyhteydessä toisen kanssa ilman tämän suostumusta, on tuomittava raiskauksesta vankeuteen vähintään yhdeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi.

Tekijä ei voi päätellä suostumusta olevan seuraavissa olosuhteissa:

a) jos toinen henkilö on ennen sukupuoliyhteyden alkamista sellaisessa tilassa, ettei hän pysty antamaan vapaaehtoisesti suostumustaan kyseiseen tekoon tai kanssakäymiseen, esimerkiksi henkilö nukkuu, on tiedoton, hänen tajunnantilansa on muuttunut esim. lääkityksen, päihteiden, vammaisuuden tai pelkotilan seurauksena siten, että hänen tahdonmuodostukykynsä on heikentynyt,

b) suostumuksen on ilmaissut sanoin tai käyttäytymisellä joku muu henkilö kuin hän itse,

c) tekijä väärinkäyttää luottamus-, auktoriteetti- tai valta-asemaa,

d) jos henkilö on ilmaissut sanoin tai käyttäytymisellään, ettei hän suostu sukupuoliyhteyteen,

e) jos henkilö, joka on suostumuksensa nojalla osallistunut sukupuoliyhteyteen, ilmaisee myöhemmin joko sanoin tai käyttäytymisellään, ettei hän enää halua osallistua siihen,

f) jos henkilö alistuu tai hänet alistetaan sukupuoliyhteyteen pakottamisen, tai väkivaltaisen tai muun uhkailun seurauksena, joka kohdistuu häneen tai kolmanteen henkilöön.

g) jos sukupuoliyhteys toteutetaan toisin kuin mihin henkilö on ymmärtänyt suostuvansa.

---

¹⁸ www.suostumus2018.fi

h) jos teon kohteena on kahdeksaatoista vuotta nuorempi lapsi. Tässä kohdassa raiskauksena ei pidetä tekoa, joka ei loukkaa kohteen seksuaalista itsemääräämisoikeutta ja jonka osapuolten iässä sekä henkisessä ja ruumiillisessa kypsyydessä ei ole suurta eroa,

i) jos olosuhteet ovat muusta syystä sellaiset, että on ilmeistä, että toinen henkilö ei voi pätevästi antaa suostumustaan.

Raiskauksesta tuomitaan myös se, joka suhtautuen törkeän piittaamattomasti toisen henkilön suostumuksen puutteeseen toteuttaa teon. Tähän momentin nojalla tuomittava rikosentekijä on tuomittava vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.¹⁹

Aloitteen perusteluissa on käyty läpi selkeästi läpi tahtotila siitä, että lakia tulisi selkeyttää siten, että ilman toisen suostumusta tapahtuva sukupuoliyhteys olisi aina raiskaus. Keskeiseksi määritelmäksi on nostettu suostumuksen puute. Yksityiskohtaisina perusteluina on määriteltävä suostumuksen tarkoitus, joka on vapaaehtoisuuteen pohjautuvaa yhteisymmärrystä tai sopimusta seksuaaliseen tekoon tai yhdyntään osallistumisesta. Tärkeä seikka perusteluissa on, että suostumuksen nostaminen keskiöön, tekisi kaikista tapauksista, joissa uhri ei ole pystynyt antamaan suostumustaan tekoon, raiskauksen.²⁰

Aloitteesta tulee ilmi, että ”suostumus” sanana, halutaan lisättävän lakiin jossain muodossa. Aloitteen tavoite on vaihtaa rikoksen pääasiallinen tunnusmerkistötekijä väkivallan käytöstä tai sen uhasta, suostumuksen puutteeksi. Aloitteen vaikuttavuutta on vaikea arvioida, mutta yhtenä päätelmänä on tietysti, että jos aloite kerää näinkin paljon kannatusta, sille saattaisi olla jonkinlaista tarvetta, tai ainakin tahtoa Suomen kansan keskuudessa. Aloitteen tekijän Iris Suomelan lausunnosta 14.10.2019 käy ilmi, että aloitteen keskeinen pyrkimys on saada täysimääräinen kunnioitus jokaisen seksuaaliselle itsemääräämisoikeudelle, ja sitä kautta vaikutettua yleiseen asenneilmapiiriin.²¹ Perustuslakivaliokunta on vuonna 2014 antamassa päätöksessään PeVL 6/2014 todennut, että suostumuksen puuttumiseen perustuva kirjoitus-

---

¹⁹ www.suostumus2018.fi

²⁰ eml.

²¹ Iris Suomela 2019

tapa korostaisi raiskauksen luonnetta seksuaalisen itsemääräämisoikeuden ja ihmisoikeuksien loukkauksena²². Tällä viitataan siihen, että määritelmä muuttuisi lainsäädännöllisesti väkivaltarikoksesta eroavaksi rikostyyppiksi.

Suomen lainsäätäjät ovat aiemminkin pohtineet raiskauksen määritelmän muuttamista suostumusperustaiseksi, esimerkiksi vuonna 2013 tehdyssä hallituksen esityksessä raiskauslainsäädännön muuttamiseksi.²³ Tässä nimenomaisessa esityksessä käytettiin yhtenä perusteluna ja vertailukohtana Ruotsin lainsäädäntöä, jota käsitelen myöhemmin tutkimuksessani. Oleellista kuitenkin oli, että kun Ruotsin seksuaalirikoslainsäädännön muuttamista pohdittiin vuonna 2010, tultiin siihen tulokseen, että kansainväliset velvoitteet eivät määrittele tarkemmin, miten raiskausrikos on säänneltävä. Yhtenä haittana suostumukselle rakentuvan sääntelyn muodostamiselle määriteltiin vaikeus määritellä suostumus, ja erottaa pätemättömät suostumukset pätevistä. Ruotsissa lainsäädäntöteknisesti mietinnöissä päädyttiin siihen, että raiskauksen tunnusmerkistöön ei oteta suostumusta, ja tämä vaikutti Suomen vastaavaan säätelyyn.²⁴ Tilanne on kuitenkin muuttunut, sillä Ruotsi otti käyttöön heinäkuusta 2018 lähtien suostumusperustaisen raiskauslainsäädännön.²⁵

2.3 M.C. v. Bulgaria

Vuonna 2003 Euroopan ihmisoikeustuomioistuin antoi merkittävän ratkaisun koskien suostumusperustaista raiskauslainsäädäntöä. M.C. v. Bulgaria-tapaus on EIT:n päätös 4.12.2003 tapauksessa, jossa oli kyse siitä, rikkoiko valtio velvollisuuksiaan tarjota suojaa raiskausta vastaan. Ilmoitetun raiskauksen tutkinnassa ja syyteharkinnassa oli annettu painoarvoa näytölle väkivallasta ja vastarinnasta, mutta suostumuksen puuttumista ei arvioitu kaikkia tapaukseen liittyvien seikkojen perusteella.²⁶ Ratkaisussa todettiin, että suostumuksen ilmaisemista ei käsitelty riittävästi poliisitutkinnassa.

---

²² PeVL 6/2014

²³ HE 216/2013

²⁴ HE 216/2013 s.23

²⁵ Brottsbalken Lag (2018:618) 6:1§

²⁶ M.C.v. Bulgaria 2003, kappaleet 1-2

Tapauksen valittaja kertoo, että kaksi miestä on raiskannut hänet vuonna 1995, yhteensä kaksi erillistä kertaa, mutta tapauksen tutkinnan jälkeen asia ei koskaan edennyt rikostutkintaa pidemmälle oikeuden käsittelyyn. Tapaus on oletettavasti raiskausrikoksille hyvin tyyppinen, sillä kyseessä oli ns. sana sanaa vastaan -tilanne. Näyttönä oli lähtökohtaisesti merkit väkivallasta, jotka olivat tapauksessa vähäiset, jopa olemattomat. Bulgarian sen hetkisen lainsäädännön mukaan, raiskaus tarkoitti sukupuoliyhteyttä naisen kanssa, kun nainen, joka ei ollut siihen suostunut, ei kyennyt puolustamaan itseään tai oli siihen pakotettu voimalla tai uhkauksin tai oli saatettu puolustuskyvyttömäksi tekijän toimesta. Tässä tapauksessa vastarinnasta ei kuitenkaan ollut näyttöä.²⁷

”Maaliskuussa 1997 syyttäjä päätti tutkinnan katsoen, että voiman käytöstä tai uhkauksista ei ollut sellaista näyttöä, joka olisi kaiken järkevä epäilyn ulkopuolella. Mitään näyttöä ei ollut siitä, että valittaja olisi vastustanut tai yrittänyt pyytää apua muilta.”²⁸

Valittaja jätti EIT:lle psykiatrin ja psykologin lausunnon, jossa todettiin, että tieteellisesti tunnetaan kaksi tapaa, jolla raiskauksen uhrin käyttäytyvät hyökkääjiä kohtaan: fyysinen vastarinta ja ”kauhusta jäykistyminen”. Valittaja käytti tätä perusteena valituksessaan EIT:lle.²⁹ EIT:n tehtävä oli selvittää, onko maan lainsäädännössä ja sen soveltamisessa yhdessä tutkinnan puutteiden kanssa sellaisia merkittäviä puutteita, että tapauksessa olisi rikottu Euroopan ihmisoikeussopimuksen 3 artiklan kidutuksen kieltoa, ja 8 artiklan (oikeus nauttia yksityis- ja perhe-elämän kunnioitusta) mukaisia vastaajavaltion positiivisia velvoitteita³⁰.

EIT totesi vastauksessaan, että ratkaisevaa oli esimerkiksi se, millainen merkitys sanoille ”voima” tai ”uhkaukset” annetaan. Joissain oikeusjärjestelmissä ”voima” katsottiin näyte-tyksi, kun tekijä oli ryhtynyt seksuaaliseen tekoon ilman uhrin suostumusta, tai kun hän oli pitänyt uhria kiinni, ja käsitellyt uhria suorittaakseen seksuaalisen teon ilman suostumusta. Monet maat ovat kuitenkin kehittäneet tulkintaa siten, että se käsitti minkä tahansa suostumuksetta tehdyn seksuaalisen teon. Tässä tapauksessa problematiikka muodostui siitä, että

---

²⁷ M.C.v. Bulgaria 2003 A: Tapahtumat

²⁸ M.C.v. Bulgaria 2003 B: Tutkinta

²⁹ M.C.v. Bulgaria 2003 B: Tutkinta

³⁰ M.C.v. Bulgaria 2003 A: Tapahtumat, Euroopan ihmisoikeussopimus Artiklat 3 ja 8

ei ollut oikeuskäytäntöä, jolla olisi nimenomaisesti käsitelty kysymystä siitä, tulisiko jäsenvaltion rangaista mitä tahansa seksuaalista tekoa, joka oli tehty ilman uhrin suostumusta.³¹

Huomionarvoista tapauksessa oli, että maan hallitus ei ollut kyennyt esittämään valittajalle tuomioita tai oikeuskirjallisuuden kannanottoja, jotka selvästi osoittaisivat vääräksi väitteet rajoittavasta suhtautumisesta syytteiden nostamiseen raiskaustapauksissa. Hallituksen omat näkemykset raiskauksen tunnusmerkistöstä olivat epä johdonmukaisia ja epäselviä. Tapaus oli myös kansallisella tasolla poikkeuksellinen, sillä valtaosa korkeimman oikeuden julkaisuista tapauksista koski raiskauksia, joissa väkivallan käyttö oli huomattavaa. Käsillä olevan tapauksen kannalta oli riittävää todeta, että valittajan väite rajoittavasta suhtautumisesta perustui uskottaviin argumentteihin, eikä hallitus ollut näyttänyt sitä vääräksi.³²

Tapauksen lopputuloksena, EIT kuvasi lausunnossaan, että tutkinnan ja johtopäätösten tuli kohdistua kysymykseen suostumuksen puuttumisesta. Niin ei ollut tehty käsillä olevassa tapauksessa, vaan suoranaiselle näytölle oli pantu liian paljon painoarvoa. Viranomaiset olivat tässä tapauksessa omaksuneet rajoittavan suhtautumisen ja käytännössä korottaneet vastarinnan rikoksen tunnusmerkistön alaan.³³

Tapaus on merkittävä koko ”suostumus”-käsitteen kannalta, sillä Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on tällä päätöksellään ohjannut lainsäätäjiä siten, että suostumuksen puutteen tulisi siis olla merkityksellisempi kansallisen lainsäädännön lain tulkinnassa, sen sijaan, että väkivallan käytölle tai sen uhalle annetaan suurempi painoarvo.

”EIT katsoi, että vaikka käytännössä saattoi joskus olla vaikeaa osoittaa suostumuksen puute silloin, kun raiskauksesta ei ollut suoranaista näyttöä kuten väkivallan jälkiä tai tapauksen havainneita todistajia, viranomaisten oli kuitenkin tutkittava kaikkia seikkoja ja tehtävä päätös kaikkien asiaan liittyvien seikkojen arvioinnin perusteella. Tutkinnan ja johtopäätösten tuli kohdistua kysymykseen suostumuksen puuttumisesta. Niin ei ollut tehty käsillä olevassa tapauksessa.”³⁴

---

³¹ M.C.v. Bulgaria 2003 Tuomio B)

³² M.C.v. Bulgaria 2003 Tuomio B)

³³ M.C.v. Bulgaria 2003 Tuomio B)

³⁴ M.C.v. Bulgaria 2003 Tuomio B)

2.4 Istanbulin sopimus

Istanbulin sopimus on Euroopan neuvoston kansainvälinen sopimus, yleissopimus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta. Sopimuksen tavoitteena on edistää tasa-arvoa naisten ja miesten välillä, ehkäistä naisiin kohdistuvaa väkivaltaa ja lisäksi ehkäistä lapsia joutumasta perheväkivallan uhreiksi.³⁵

Merkityksellistä Istanbulin sopimuksessa suostumus -käsitteen kannalta on sen 36. artikla ”Seksuaalinen väkivalta, mukaan lukien raiskaus” joka on kirjattu seuraavasti:

1. Osapuolet toteuttavat tarvittavat lainsäädäntö- tai muut toimet varmistaakseen, että seuraavat tahalliset menettelyt säädetään rangaistaviksi:
  - a. seksuaalinen tunkeutuminen toisen henkilön emättimeen, peräsuoleen tai suuhun jonkin ruumiinosan tai esineen avulla ilman tämän henkilön suostumusta;
  - b. muu toiseen henkilöön ilman tämän suostumusta kohdistuva seksuaalinen teko;
  - c. toisen henkilön saattaminen ilman hänen suostumustaan seksuaalisiin tekoihin kolmannen henkilön kanssa.
2. Henkilön on annettava suostumus vapaaehtoisesti vapaasta tahdostaan, joka arvioidaan kulloistenkin olosuhteiden mukaan.
3. Osapuolet toteuttavat tarvittavat lainsäädäntö- tai muut toimet varmistaakseen, että 1 kohdan määräyksiä sovelletaan myös tekoihin, jotka kohdistetaan entisiin tai nykyisiin kansallisessa laissa tunnustettuihin puolisoihin tai kumppaneihin.³⁶

Suomi on allekirjoittanut sopimuksen 11.5.2011, ja se astui voimaan 1.8.2015.³⁷ Allekirjoittamalla sopimuksen, Suomi on sitoutunut noudattamaan ja edistämään oman maansa lainsäädäntöä sopimuksen mukaisesti. Artikla 36, 1. kohdissa a, b ja c, on kaikissa kirjattu sana ”suostumus”, joka on hyvinkin yksiselitteinen. Seksuaalinen tunkeutuminen toiseen henkilöön, toiseen henkilöön kohdistuva seksuaalinen teko tai saattaminen seksuaalisiin tekoihin

---

³⁵ Istanbulin sopimus 53/2015

³⁶ Istanbulin sopimus 53/2015, V luku artikla 36

³⁷ <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/210/signatures>

kolmannen henkilön kanssa ilman henkilön suostumusta, tulisi siis kaikki säätää sopimusmaiden lainsäädännössä rangaistaviksi.

Suomessa raiskauslainsäädäntö ei tällä hetkellä käsittele termiä suostumus, mutta kysymystä suostumuksen olemassaolosta selvitetään esitutkinnan aikana esimerkiksi poliisin tekemissä kuulusteluissa. Tämä selviää esimerkiksi Korkeimman oikeuden ennakkopäätöksistä 2019:84³⁸, 2019:55³⁹ ja 2018:91. Kaikissa kolmessa tapauksessa on käyty todistelun osana läpi sitä, mikä oli ollut suostumuksellista seksissä ja mikä ei⁴⁰. Tämä kertoo siitä, että Suomessa suostumuksella on merkitystä tuomion kannalta, vaikka itse sanaa ”suostumus” ei olisikaan varsinaisessa lainkohdassa mainittu.

2.5 CEDAW-komitea

The Committee on the Elimination of Discrimination against Women eli CEDAW-komitea on Yhdistyneiden kansakuntien (YK) alla toimiva komitea, joka koostuu 23 riippumattomasta naisten oikeuksien asiantuntijasta ympäri maailmaa. Komitean tavoitteena on valvoa kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskevan yleissopimuksen noudattamista. Komitea antaa esimerkiksi suosituksia ja ehdotuksia YK:n jäsenvaltioille, ja valvoo sopimuksen toteutumista näissä maissa.⁴¹ Suomi allekirjoitti 4.10.1986 Kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskevan yleissopimuksen, eli CEDAW sopimuksen, ja on siten velvollinen noudattamaan sopimuksen tavoitteita ja suosituksia⁴².

Komitea antoi 2014 lausunnon Suomen seitsemännestä määräaikaisraportista, jossa käsiteltiin muun muassa Suomen raiskauslainsäädäntöä. Lausunnon osa ”Väkivalta naisia kohtaan” koskettaa nimenomaan Suomen rikoslain raiskauksen määritelmää.⁴³ Komitea on lausunnon mukaan huolissaan siitä, että edelleen Suomessa määritellään raiskaus rikoksena väkivallan asteen mukaan, eikä uhrin suostumuksen puutteen kautta. Komitea suosittelee Suomea

---

³⁸ KKO:2019:84

³⁹ KKO:2019:55

⁴⁰ KKO:2018:91

⁴¹ CEDAW-komitean esittely

⁴² Kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskeva yleissopimus 67/1986

⁴³ CEDAW/C/FIN/CO/7, kohta 18 e

muuttamaan rikoslain 20:1 siten, että väkivalta tai sen uhka poistetaan vaatimuksena ja korvataan se uhrin suostumuksen puutteen kautta.⁴⁴ Lisäksi komitea kehottaa yhdenmukaistamaan rikoksen rangaistusasteikko sakosta vähimmäisrangaistukseen ja ryhtymään erikoistoimenpiteisiin raiskauksen tekijöiden tutkimiseksi, jotta annettujen tuomioiden määrä kasvaisi. Suomessa tosin raiskauksesta on jo säädetty minimirangaistus 4 kuukautta vankeutta ja seksuaalinen hyväksikäyttö (RL 20:5) voidaan sen sijaan käsitellä sakolla. CEDAW-komitean suositukset siis ohjaavat Suomea tarkastelemaan raiskauslainsäädäntöään uudelleen.

3 ASIANTUNTIJALOUSUNNOT KANSALAISALOITTEESTA

Eduskunnan kotisivuilla on ilmoitettu, että Kansalaisaloite 2/2019 vp, Raiskauksen määritelmä suostumusperustaiseksi - Suostumus2018 käsittely on toistaiseksi keskeytetty 4.12.2019, sillä oikeusministeriön työryhmässä valmistellaan rikoslain 20 luvun kokonaisuudistusta, jonka yhtenä osana on vahvistaa suostumuksen asemaa tunnusmerkistössä. Käsittely jatkuu, kun esitys kokonaisuudistuksesta on annettu eduskunnalle. Lisäksi asiantuntijalausunnot ovat asetettu julkisiksi.⁴⁵ Seuraavaksi avaan muutaman asiantuntijalausunnon sisällön ja niiden perusteluita, joissa otetaan kantaan nimenomaan rikoslain 20:1 käsittämisen raiskausrikoksen muuttamiseen.

3.1 Poliisihallitus

Rikostarkastaja Pekka Heikkisen laatimassa Poliisihallituksen lausunnossa otetaan kantaa poliisin rooliin rikosten selvittämisessä ja kuvaillaan, mitä kansainväliset sopimukset sanovat asiasta, erityisesti Istanbulin sopimus. Poliisihallituksen lausunto kuvailee 2015 vuoden aineiston pohjalta tyypillistä raiskausrikosta sekä sen asianosaisia. Lausunnossa todetaan myös poliisin suhtautuvan seksuaalirikosten tutkintaan aina niiden vaatimalla vakavuudella. Poliisihallituksen lausunnon mukaan suostumusperusteisen raiskauksen määrittely olisi seksuaalisen itsemääräämisoikeuden kannalta merkittävä asia. Poliisihallituksen lausunnosta käy ilmi, että poliisihallitus on suostumusperustaisen määritelmän puolesta, mutta ilmaisee huolensa siihen liittyvistä ongelmista, jotka liittyvät syyttäjän todistustaakkaan ja sen seu-

---

⁴⁴ CEDAW/C/FIN/CO/7, kohta 19 e

⁴⁵ KAA 2/2019 vp

rauksena poliisin tutkintatoimenpiteisiin. Poliisin tulee ruveta mahdollisen muutoksen seurauksena käymään vielä tarkemmin läpi suostumus käsitettä asianomistajan kanssa. Lausunnossa todetaan, että suostumusperustaisen lainsäädännön valmistelussa mahdollisen hallituksen esityksen tulisi tuottaa hyvin konkreettista auki lukua erityisesti näytön arviointiin.⁴⁶ Ongelmakohdaksi mahdollisesti muuttuvassa laissa nousee toteamus siitä, että seksuaalisissa kanssakäymisissä ei toisen osapuolen suostumusta nimenomaisesti selvitetä, eikä suostumusta myöskään ilmaista.⁴⁷

Poliisihallituksen lausunnossa todetaan, että muutos ei vähentäisi todisteluvaikeuksia vaan näyttöongelmat olisivat vain erilaisia. Etuna mahdollisesti muuttuvassa laissa olisi, että ne tapaukset, jotka eivät nyt täytä tunnusmerkistöä, siirtyisi syyteharkintaan ja todennäköisesti myös pääkäsittelyyn. Myös ilmoitusaktiivisuus oletettavasti lisääntyisi.⁴⁸

3.2 Professori Sakari Melander

Helsingin yliopiston Rikosoikeuden Professori Sakari Melander toteaa lausunnossaan kansalaisaloitteesta seuraavaa:

”Kansalaisaloitteessa ilmaistu lähtökohta seksuaalisen itsemääräämisoikeuden suojan vahvistamisesta raiskausrikosta koskevaa sääntelyä uudistamalla on nähdäkseni kannatettava ja sitä voidaan puoltaa useilla perusteilla.”⁴⁹

Perusteluina prof. Melander käyttää alkajaisiksi kansainvälisiä esimerkkejä, kuten EIT:n M.C. v. Bulgaria ratkaisua, jonka yllä kävin läpi. EIT totesi, että Euroopan ihmisoikeussopimuksen 3 ja 8 artikloista johdettujen valtion positiivisten toimintavelvoitteiden tulee seksuaalirikosten kohdalla ymmärtää niin, että artikkelit edellyttävät minkä tahansa uhrin suostumusta tehdyn seksuaalisen teon rankaisemista myös tilanteissa, joissa uhri ei tee fyysistä vastarintaa. Istanbulin sopimuksesta mainitaan seuraavaa:

---

⁴⁶ POL-2019-65497 s.1-6

⁴⁷ POL-2019-65497 s.6

⁴⁸ POL-2019-65497 s.6

⁴⁹ Melander KAA 2/2019 vp s.4

”Sopimusta koskevan selitysmuistion mukaan artikla velvoittaa sopimukseen sitoutuneet valtiot säätämään rangaistavaksi sellaiset seksuaaliset teot, jotka toteutetaan ilman vapaasti annettua suostumusta, mutta toisaalta lainsäädännön sanamuodon todetaan olevan sopimukseen sitoutuneiden valtioiden harkintavaltaan kuuluva asia samoin kuin niiden tekijöiden määrittely, joiden käsillä ollessa vapaasti annetun suostumuksen ei katsota olevan käsillä.”⁵⁰

Prof. Melander nostaa esiin 2.9.2019 laaditun Euroopan neuvoston naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan asiantuntijaryhmän (GREVIO) raportista, että Suomen raiskauslainsäädäntö ei pohjautu suostumuksen puutteeseen. Tämän pohjalta GREVIO katsoo, että kaikki Istanbulin sopimuksen 36 artiklassa tarkoitettut seksuaaliseksi väkivallaksi katsotut teot eivät ole Suomessa tämän takia rangaistavia.⁵¹

Toiseksi prof. Melander toteaa, että raiskausrikoksissa suostumusperustainen tunnusmerkistöekijä suojaaa henkilön seksuaalista itsemääräämisoikeutta, sillä on käytännölle vierasta ja epäluontevaa ajatella, että seksuaalista itsemääräämisoikeutta voisi loukata lähinnä pakottamalla toinen sukupuoliyhteyteen väkivallalla tai sen uhalla. Vastoin tahtoa toteutettu sukupuoliyhteys siis loukkaa toisen itsemääräämisoikeutta prof. Melanderin mukaan. Prof. Melander perustelee suostumusperustaista tunnusmerkistömallia seksuaalisen itsemääräämisoikeuden ja perus- ja ihmisoikeuksien loukkauksena, kuten kansainväliset velvoitteetkin ilmentävät, ja kuten eduskunnan perustuslakivaliokuntakin nimenomaisesti toteaa lausunnossaan.⁵²

Yhteenvetona prof. Melander toteaa merkittävänä asiana oikeusministeriön perustaman työryhmän, jonka takia kansalaisaloitteen mallia ei voida sellaisenaan hyväksyä. Asiallisena nostona toimii kuitenkin fakta siitä, ettei kansalaisaloitteen laatijoilta voida olettaa kokemusta lainvalmistelusta ja säädöstekstin kirjaamisesta.⁵³ Kokonaisuudessaan prof. Melander toteaa seksuaalisen itsemääräämisoikeuden suojan vahvistamisesta sekä suostumuksen aseman vahvistamisen ko. säätelyssä olevan hyväksyttävä ja kannatettava suostumusperustai-

---

⁵⁰ Melander 2019, KAA 2/2019 vp s.4

⁵¹ Melander 2019, KAA 2/2019 vp s.4-5

⁵² Melander 2019, KAA 2/2019 vp s.5, PeVL 6/2014 vp — HE 216/2013 vp

⁵³ Melander 2019, KAA 2/2019 vp s.6

sen raiskauslainsäädännön aseman vahvistamiseksi. Tätä tulee prof. Melanderin mukaan arvioida nimenomaan oikeusministeriön työryhmässä, joka tulee säätelemään rikoslain 20 luvun kokonaisuudistusta.⁵⁴

3.3 Oikeusneuvos Timo Ojala

Korkeimman oikeuden oikeusneuvos Timo Ojala toteaa, ettei käsittele kansalaisaloitteen ehdotettuja muutoksia yksityiskohtaisesti, mutta tuo esille yleisimpiä näkökohtia asian jatkovalmistelua varten.⁵⁵

Oikeusneuvos Ojala toteaa, että 2011 voimaan tullut laki (495/2011) on jälkikäteen osoittautunut merkittäväksi uudistukseksi. Uudistuksessa raiskausta koskevaan säännökseen lisättiin 2 momentiksi puolustuskyvyttömässä tai avuttomassa tilassa olevaan henkilöön kohdistuva sukupuoliyhteys. Uudistus on vienyt voimassa olevan raiskaussäännöksen tulkintaa jo hyvin lähelle suostumuksen puuttumiseen perustuvaa mallia.⁵⁶ Ojala kertoo jo tullessaan arviossaan siihen, että käytännössä näyttö ja keskustelu on yhteydessä siihen, onko sukupuoliyhteyteen ollut suostumusta ja millä tavoin siihen on yksittäisessä tapauksessa päädytty. Suostumuksen puutteeseen perustuva malli siis vastaisi jopa paremmin oikeuskäytäntöjä kuin voimassa oleva rangaistussäännös.⁵⁷

Oikeusneuvos Ojalan mukaan yhteiskunnallinen kehitys ja oikeuskäytännön todellisuus puoltavat suostumusperustaista raiskauslainsäädäntöä⁵⁸. Suostumusmalliin siirtymisessä tulee kuitenkin huolellisesti arvioida, miten suostumuksen puuttumisen osoittavat tekijät muotoillaan ja siihen siirtyminen edellyttää huolellista kokonaisvalmistelua⁵⁹. Lisäksi oikeusneuvos Ojala huomauttaa, että yleinen valistustyö, tutkintaresurssit ja tutkinnassa noudettavat käytännöt sekä syyttäjien ja tuomioistuinten ammattitaito on otettava huomioon seksuaalirikoslain säätämisen yhteydessä.⁶⁰

---

⁵⁴ Melander 2019, KAA 2/2019 vp s.7

⁵⁵ Ojala 2019, s. 2 kohta 6

⁵⁶ Ojala 2019, s. 2 kohta 7

⁵⁷ Ojala 2019, s. 3 kohta 8

⁵⁸ Ojala 2019, s. 3 kohta 9

⁵⁹ Ojala 2019, s. 3 kohta 10

⁶⁰ Ojala 2019, KAA 2/2019 vp s. 3 kohta 15

Ojala viittaa lausunnossaan myös kirjaansa Seksuaalirikokset, missä on jo vuonna 2014 käsitelty suostumusperustaista raiskauslainsäädäntöä ja sen mahdollisuuksia. Ojala viittaa Sakari Melanderin perustuslakivaliokunnalle antamaan lausuntoon, jossa Melander katsoo, ettei tämänhetkinen oikeuskäsitys vastaa seksuaalisen itsemääräämisoikeuden eurooppalaista nyky-ymmärrystä.⁶¹ Ojala on lisäksi tehnyt esityksen raiskaussäännöksestä, jossa ensimmäinen momentti kuuluu:

”Joka on sukupuoliyhteydessä toisen henkilön kanssa ilman tämän suostumusta, tuomitaan raiskauksesta vankeuteen vähintään yhdeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi.”

Mallissa käsitellään seuraavissa momenteissa tilanteet, joissa teon kohde ei ole antanut suostumustaan. Näitä ovat mm. tilanteet, joissa on käytetty väkivaltaa tai sen uhkaa, teon kohde on tiedottomassa tilassa ja teon kohde on alkoholin tai muiden päihteiden käyttämisen johdosta sellaisessa avuttomassa tilassa, jossa ei kykene antaa suostumustaan.⁶²

3.4 Suomen Asianajajaliitto

Varatuomari Antti Riihelä ajaa Suomen Asianajajaliiton lausunnossa hyvin pitkälti samaa linjaa kuin muutkin oikeusoppineet, Asianajajaliitto ei kannata uudistamista kansalaisaloitteessa esitetyllä tavalla, mutta kannattaa seksuaalirikoslainsäädännön kokonaisuudistusta, jonka keskiössä on itsemääräämisoikeus, henkilökohtainen koskemattomuus ja raiskauserittelyn muuttaminen suostumuksen puutteen kautta. Asianajajaliitto tukee siis aloitteen taustalla olevaa perusajatusta, raiskauksen määrittelyn muuttamista suostumuksen puutteen kautta. Perusteluissa liitto viittaa Istanbulin sopimukseen ja lopuksi toteaa, ettei aloitteen etenemiselle ole perusteita, jonka takia liitto ei lausu yksityiskohtaisesti ehdotuksen sisällöstä.⁶³

---

⁶¹ Ojala 2014. s.58

⁶² Ojala 2014 s.64-65

⁶³ Riihelä 2019, KAA 2/2019 vp

3.5 Syyttäjälaitos

Syyttäjälaitoksen erikoissyyttäjä Yrjö Reenilä toteaa alkajaisiksi, että kansalaisaloitteen tavoite on kannatettava. Lausunto nojaa kuitenkin oikeusministeriön työryhmään, joka valmistelee seksuaalirikoslain kokonaisuudistusta⁶⁴. Mielenkiintoisena nostona Reenilä toteaa, että kansalaisaloitteessa mainittuun seksuaaliseen tekoon pakottamista koskevan säädöksen merkittävänä erona raiskaukseen on käsite taivuttamisesta, minkä takia sille on varattava erillinen pykälä, jotta se eroaisi vakavammista raiskausrikoksista.⁶⁵ Vaikka Syyttäjälaitos ei lausunnossaan varauksettomasti kannatakaan kansalaisaloitteen ehdottamaa mallia vaan painottaa oikeusministeriön työryhmän tärkeyttä uudistuksen kannalta, on lausunnosta silti havaittavissa kannanotto suostumusperustaisen raiskauslainsäädännön puolesta.

3.6 HUS Seri-tukikeskus

Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin (HUS) Seri-tukikeskuksessa tutkitaan ja hoidetaan Uudenmaan alueella seksuaalisen väkivallan kohteeksi joutuneet yli 16-vuotiaat. Keskuksen tehtävänä on auttaa ja tukea uhreja niin oikeustieteellisesti kuin lääketieteellisesti. Lisäksi asiakkaita seurataan kuusi kuukautta tapahtuneen jälkeen. Seri-tukikeskuksessa työskentelee esimerkiksi lääkäreitä, sairaanhoitajia ja psykologi. Seri-keskuksen asiantuntijat kannattavat lausuntonsa mukaan suostumuksen puutteen nostamista raiskauksen keskeiseksi määritelmäksi. Perusteena kannatukselle on tutkimustieto siitä, että raiskausten uhreilla esiintyy muun muassa traumaperäistä stressihäiriötä 2–3 kertaisesti enemmän sotatraumoja kokeneisiin naisiin. Lisäksi sillä otettaisiin kokonaisvaltaisemmin uhrin asema huomioon raiskausrikoksissa.⁶⁶ Se, että henkilöiden seksuaalista itsemääräämisoikeutta ja fyysistä koskemattomuutta loukataan tavalla, joka tuottaa akuuttia psyykkistä traumatisoitumista ei aina tarkoita, että tilanteessa olisi käytetty fyysistä väkivaltaa tai sen uhkaa.⁶⁷

Aloitteentekijät mainitsevat uhrin lamaantumisen raiskaustilanteessa olevan keskeinen peruste suostumuksen kautta määrittelemiselle. Tämä näkyy Seri-tukikeskuksen käytännön

---

⁶⁴ Reenilä 2019, KAA 2/2019 vp, s.1

⁶⁵ Reenilä 2019, KAA 2/2019 vp, s.2

⁶⁶ Laitinen, Hakkarainen, Korjamo 2019 s.1

⁶⁷ Laitinen, Hakkarainen, Korjamo 2019 s.2

työssä ja tutkimuskirjallisuudessa. Uhri suojelee itseään enemmältä vahingoittumiselta passivoitumalla. Psykkisesti arvioituna kyse on tilanteesta, jossa henkilö tekee nopean ja osin tietoisuuden ulkopuolelle jäävän tilannearvion mahdollisesta uhkatilanteesta. Joutuessaan tilanteeseen, jossa fyysinen tai verbaalinen vastustaminen aiheuttaisi suurempaa vaaraa, uhri valitsee pääosin tiedostamattomasti liikkumattomuuden ja passiivisuuden.⁶⁸ Ruotsalaisen naistentautien ja synnytysten erikoislääkäri Anna Möllerin Karoliinisessa instituutissa tekemän tutkimuksen mukaan noin 70% seksuaaliväkivallan kohteiksi joutuneista lamaantuu väkivaltatilanteessa, eikä näin ollen kykene vastustamaan tai ilmaisemaan tahtoaan. Lamaantumisella tarkoitetaan tahatonta reaktiota tilanteeseen, jossa henkilö kokee voimakasta pelkoa tai uhkaa.⁶⁹

Yhteenvedonä siis Seri-tukikeskus kannattaa suostumusperustaista raiskauslainsäädäntöä, perusteenaan Istanbulin sopimuksen velvoitteet ja Seri-tukikeskuksen hoidettavien seksuaalirikosten uhrien kokemuksella siitä, että väkivaltatilanteessa lamaantuminen ja kykenemättömyys ilmaista suostumusta on yleistä myös suomalaisille raiskausten uhreille.⁷⁰

4 KANSAINVÄLINEN LAINSÄÄDÄNTÖ

Suostumusperustainen lainsäädäntö on puhuttanut useissa maissa Suomen lisäksi. Kansainvälinen vertailu, etenkin Euroopan tasolla on otettava huomioon, sillä Euroopan neuvoston ja YK:n piirissä annetut sopimukset asettavat velvoitteita jäsenvaltioilleen. Amnestyn raportin mukaan vuonna 2019 maaliskuussa Euroopan unionin jäsenvaltioista Ruotsi, Iso-Britannia, Irlanti, Luxemburg, Saksa, Islanti ja Belgia olivat muuttaneet seksuaalirikoslainsäädäntönsä suostumusperustaiseksi.⁷¹ Länsimaat noudattavat monella tapaa samankaltaisia oikeusperiaatteita ja kaikki kahdeksan maata, kuten Suomikin, ovat allekirjoittaneet Istanbulin sopimuksen⁷². Esittelen seuraavaksi Ruotsin, Iso-Britannian ja Saksan lainsäädäntöä raiskauspykälän osalta.

---

⁶⁸ Laitinen, Hakkarainen, Korjamo 2019 s. 2

⁶⁹ Möller, Söndergaard, Helström 2017 s.932-938

⁷⁰ Laitinen, Hakkarainen, Korjamo 2019 s.3

⁷¹ Rook, Brimelow 2019

⁷² <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/210/signatures>

4.1 Ruotsi

Kansainvälisesti vertailtaessa Suomen lainsäädäntö on kohtalaisen samankaltainen Ruotsin kanssa, joten voi olla merkityksellistä seurata mitä naapurimaan lainsäädäntötyössä tapahtuu. Ruotsissa heinäkuussa 2018 muuttunut rikoslaki herätti paljon mielenkiintoa myös Suomessa⁷³. Ruotsissa tuli 2018 heinäkuussa voimaan uusi seksuaalirikoslaki, jossa raiskauksen määritelmä muuttui.

Lain SFS 2018:618 Brottsbalken 6:1§ ensimmäisessä momentissa raiskaus määritellään siten, että se, joka on yhdynnässä henkilön kanssa tai on tämän henkilön kanssa muulla seksuaalisella tavalla, joka rikoksen vakavuuden takia on verrannollinen yhdyntään, ilman että kyseinen henkilö osallistuu vapaaehtoisesti, on syyllistynyt raiskaukseen. Ruotsin lainsäätäjät ovat valinneet myös hieman eroavan tavan suostumuksen päättelylle, sillä lainkohdassa on myös määritelty erikseen tilanteet, jolloin vapaaehtoista suostumusta ei voida päätellä olevan.

Suostumusta ei voida päätellä olevan tilanteissa, joissa on kyseessä 1) väkivallan uhka, uhka, jolla voidaan saattaa toinen henkilö syytteeseen rikoksesta, tai uhkaus antaa haitallista tietoa toisesta, 2) rikoksentekijä väärin hyväksikäyttää henkilöä, joka on erityisen haavoittuvaisessa tilassa tiedottomuuden, unen, vakavan pelon, alkoholin tai huumaavien aineiden vaikutuksen alaisuudessa, sairauden, vamman, henkisen häiriön tai muuten olosuhteet huomioidaan ottaen, 3) rikoksentekijä saa henkilön osallistumaan käyttämällä hyväkseen toisen henkilön riippuvuussuhdettaan tekijään.⁷⁴

Suostumusperustainen raiskauslaki astui Ruotsissa voimaan 2018, aiheuttaen kritiikkiä lainoppineiden keskuudessa. Tuomarit joutuvat kritiikin mukaan päättämään mielivaltaisesti onko seksissä ollut osapuolten suostumusta vai ei. Vielä ei ole kuitenkaan tullut riittävästi tietoa aiheesta, jotta voitaisiin tehdä johtopäätöksiä. Lain säätämisessä mukana ollut tuomari Anna Hannell huomauttaa, että #metoo -kampanja osoitti, että yhteiskunnassa on vielä tekemistä seksuaalisen häirinnän ja väkivallan vastustamiseksi. Julkisessa keskustelussa on esimerkiksi ihmetelty, pitääkö suostumuksen olla sanallista vai ei, mutta Ruotsissa säädetyn

---

⁷³ Suominen 2019

⁷⁴ SFS 2018:618 Brottsbalken 6:1

lain mukaan fyysinen osallistuminenkin on myöntymisen merkki.⁷⁵ Ruotsista on saatu vuoden 2019 alkuun mennessä neljä tapausta, joissa muuttuneella lailla on ollut ratkaiseva muutos. Kolmessa tapauksessa tuomio oli tullut sillä perusteella, ettei tekijä ollut varmistanut henkilön suostumusta seksiin⁷⁶.

4.2 Iso-Britannia

Iso-Britannia on opinnäytetyössäni vertailukohta Suomen lainsäädännölle, sillä Iso-Britannia on ollut Euroopan mittakaavalla edelläkävijä suostumusperustaisen raiskauslainsäädännön parissa. Iso-Britanniassa ei ole yhtä rikoslakia, vaan jokaiselle rikostyypille on omat lakinsa. Seksuaalirikoslaki Sexual Offences Act 2003 päivitettiin vuonna 2003 siten, että seksi ilman suostumusta on raiskaus.

Raiskaus on Britannian seksuaalirikoslain mukaan tilanne, jossa henkilö A tarkoituksellisesti penetroi peniksellään toisen henkilön B vaginan, anuksen tai suun ilman tämän suostumusta, tai siten ettei A usko B:n suostuvan⁷⁷. Määritelmä on sikäli mielenkiintoinen, että kyseessä on teko, jonka voi käytännössä tehdä vain miehen sukupuolielimellä. Nainen voi syyllistyä raiskaukseen vain avustamalla miestä.

Otin Britannian seksuaalirikoslaista huomioon myös seuraavan pykälän, sen ollessa teonkuvaukseltaan hyvin samanlainen kuin raiskauspykälä. Pykälässä 2. on erikseen määritelty tekovälineeksi kehon osa tai mikä tahansa muu keino. Nimike tarkoittaa suomeksi käännettynä hyökkäystä tunkeutumalla ja teonkuvaus eroaa hieman raiskauksen määritelmästä. Tunkeutumisen täytyy olla seksuaalista ja kyseessä pitää olla suostumuksen puute⁷⁸. Nainen voi syyllistyä tähän rikokseen.

Sexual Offences Act 2003 pykälässä 74 on määritelty, että suostumuksella tarkoitetaan tilannetta, jossa henkilö suostuu omalla valinnallaan, ja hänellä on vapaus ja kyky tehdä valinta. Pykälissä 1 ja 2 on mainittu, että rikoksiin sovelletaan 75 ja 76 pykälää. Nämä pykälät

---

⁷⁵ Lehtinen 2018

⁷⁶ Suominen 2019

⁷⁷ Sexual Offences Act 2003 1§

⁷⁸ Sexual Offences Act 2003 2§

määrittelevät tilanteet, joissa suostumusta ei voida päätellä olevan. Tilanteet ovat hyvin vastaavanlaisia kuin Ruotsin lainsäädännössä. Suostumusta ei voida päätellä olevan esimerkiksi, mikäli tekijä on käyttänyt tai uhannut käyttää väkivaltaa, uhria pidäteltiin lainvastaisesti, uhri nukkui tai oli muuten tajuton tai jos uhri ei fyysisen vamman vuoksi kyennyt ilmaisemaan suostumustaan.⁷⁹

4.3 Saksa

Suomen seksuaalirikoslainsäädännön tilaa arvioitaessa on mielekästä ottaa vertailukohtaksi Saksa. Saksassa seksuaalirikoslaki on uusittu suhteellisen hiljattain (vuonna 2016), ja maalla on myös suuren väkilukunsa takia merkittävä vaikutus EU:ssa. Saksa on päivittänyt seksuaalirikoslakiaan tarkoituksena siirtyä suostumusperustaiseen raiskauslainsäädäntöön. Saksan aikaisemman rikoslain tulkinta ei hyväksynyt ”ei” sanaa raiskauksen vastustamiseksi, vaan näyttöä piti olla fyysisestä vastustelusta. Saksan Kölnissä tapahtui uuden vuoden yönä 2016 useita seksuaalirikoksia, jolloin alkunsa sai kampanja ”#NeinHeisstNein”, eli ”ei tarkoittaa ei”. Kampanjan seurauksena seksuaalirikoslaki joutui kansalliseen syyniin ja laki hyväksyttiin parlamentissa heinäkuussa 2016.⁸⁰

Strafgesetzbuch (StGB) § 177 on 2016 vuonna päivittynyt raiskausta koskeva pykälä ja käsittelee siitä ensimmäiset 5 momenttia, sillä momentit 6-9 käsittelevät vakavampia raiskaustilanteita. Raiskaus on Saksassa vuonna 2016 muuttuneen lain mukaan määritelty ensimmäisessä momentissa siten, että joka ilman toisen henkilön selvää tahtoa, suorittaa tälle seksuaalisia tekoja, tai saa kyseisen henkilön osallistumaan kolmannen henkilön suorittamiin seksuaalisiin tekoihin, on tuomittava vankeuteen kuudesta kuukaudesta viiteen vuoteen.⁸¹

Toisen momentin mukaan henkilö on tuomittava samalla tavalla jos 1) rikoksentekijä hyväksyy sen, että henkilö ei pysty muodostamaan tai ilmaisemaan päinvastaista tahtoa, 2) rikoksentekijä hyödyntää sitä tosiseikkaa, että henkilö ei fyysisen tai henkisen tilan, tai siihen liittyvän kyvyn takia kykene muodostaa tai ilmaista tahtoaan, ellei rikoksentekijä ole

---

⁷⁹ Sexual Offences Act 2003 74-76§

⁸⁰ <https://www.bbc.com/news/world-europe-36726095>

⁸¹ Strafgesetzbuch § 177

saanut tämän henkilön suostumusta 3) rikoksentekijä hyödyntää yllätysmomenttia, 4) rikoksentekijä hyödyntää tilannetta, jossa uhria uhataan vakavalla vahingolla jos tämä vastustaa, 5) rikoksentekijä on pakottanut henkilön suorittamaan tai suostumaan seksuaalisiin tekoihin uhkaamalla vakavaa vahinkoa.⁸²

Kolmas momentti määrittelee yrityksen rangaistavaksi. Neljäs momentti säättää rangaistuksen minimiksi vuoden vankeustuomion, mikäli uhri on kykenemätön muodostamaan tai ilmaisemaan tahtoaan uhrin sairaudesta tai vammasta johtuen. Viides momentti määrittelee vähimmäistuomioksi myös vuoden, mikäli rikoksentekijä 1) käyttää voimaa uhria kohtaan 2) uhkaa uhrin henkeä tai raajaa välittömällä vaaralla tai 3) hyödyntää tilannetta, jossa uhri on suojaamaton ja rikoksentekijän vaikutusvallan armoilla. Loput momentit 6-9, käsittelevät vakavimpia tilanteita ja määrittelevät kovempia tuomioita tilanteissa, joissa esimerkiksi tekijöitä on useampi kuin yksi, tilanne on erittäin nöyryyttävä uhrille tai rikoksentekijä kantaa ja uhkaa aseella tai muulla vaarallisella välineellä. Jätin nämä käsittelemättä, sillä kyseessä on verrannolliset tilanteet törkeään raiskaukseen.⁸³

Saksan lainsäädäntö siis määrittelee lähtökohtaisesti raiskauksen uhrin puuttuvan suostumuksen kautta, kun väkivallan uhka on määritelty vasta 5. momentissa. Huomiota herätti momenteissa säädetyt eroavaisuudet minimirangaistuksesta. Lain tulkinnasta käy heti ilmi teon vakavuusaste, kun erilaisia muuttujia lisätään rikoksen tunnusmerkistöön.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

5.1 Tutkitun aineiston päätelmät

Raiskaus on rikoksena Suomessa määritelty siten, että lähtökohta on väkivallan käyttö tai sen uhka uhria kohtaan, tai tiedottoman taikka vastaavan tilan hyväksikäyttö. Suomen laki on kuitenkin tällä hetkellä erittäin tyhjentyvästi kirjoitettu ja sillä kyetään saattamaan rikollisia oikeuden eteen. Tarvitsisimme kuitenkin tietoa siitä, onko suostumuksen puutteen selvittämällä merkitystä tuomioiden määrään, ankaruuteen ja edesauttaako se uhrin oikeus-

---

⁸² Strafgesetzbuch § 177

⁸³ Strafgesetzbuch § 177

turvan toteutumista. Mikäli suostumus tulee olemaan tulevaisuudessa laissa raiskausrikoksien tunnusmerkistön määrittävä tekijä ensimmäisenä momenttina, sille tullaan mahdollisesti antamaan poliisin tutkinnassa enemmän painoarvoa, jolloin uhri joutuu merkittävämman tarkastelun alaiseksi niin kuulusteluissa kuin oikeudessaakin. Poliisi selvittää kuitenkin tälläkin hetkellä kuulusteluissa, oliko seksi suostumuksellista vai ei.

Yhtenä perusteluna kansalaisaloitteessa mainitaan, että uhrin tarvitsee tällä hetkellä vastustaa raiskausta, mikäli hänen toimintakykynsä on tallella. Hallituksen esityksessä 216/2013 todetaan kuitenkin, että toisen momentin tilanteissa, joissa kyseessä on puolustuskyvyttömyys tai kyvyttömyys tahdon muodostamiseen tai ilmaisemiseen, ei tarvitse vastustaa raiskausta, jotta teko olisi tahallinen. Eli mikäli henkilö on kykenemätön ilmaisemaan tahtoaan, tai ns. jäänyt tilanteessa, tahallisuus tilanteessa ei katoa mihinkään. Itse lain pykälän lukemisesta tämä ei välttämättä käy ilmi, tavan kansalaiselle, joka ei tunne lain esitöitä taustalla. Ei kuitenkaan ole huono ajatus tarkentaa lain sisältöä. Selkeyttämällä ja ilmaisemalla tarkemmin suostumuksen merkitys pykälässä, saataisiin mahdollisesti kirkastettua sitä tosiasiaa, että seksi ilman suostumusta on raiskaus, mistä koko aloitteesta on kyse.

M. C. v Bulgaria tapaus osoitti jo vuonna 2003 ihmisoikeuksien näkökulmasta, että suostumuksen ilmaisemisen tulisi olla merkittävämpää selvittää esitutkinnan aikana. Suomen lainsäädännön tarkastelun kannalta tapaus on merkittävä, sillä EIT:n päätökset ohjaavat Suomen lainsäädäntöä Euroopan tasolla yhteneväiseksi. Päätöksen lopputulema osoittaa Euroopan ihmisoikeussopimuksen 3 ja 8 artiklojen velvoittavan valtioita saattamaan rangaistavaksi suostumuksetta tehdyt seksuaaliset teot. Suomen tulisi analysoida tätä tuomiota tarkemmin, ja tarkastella tällä hetkellä seksuaalirikoslain kokonaisuudistuksen myötä, miten päätös velvoittaa Suomea. Sen sijaan Istanbulin sopimus, joka tuli Suomessa voimaan 2015, velvoittaa suoraan allekirjoittaneita valtioita säätämään rangaistavaksi kaikki suostumuksetta tehdyt seksuaaliset teot, sekä tilanteet, joissa saatetaan uhri kolmannen henkilön toimesta suostumuksetta seksuaaliseen tekoon. YK:n CEDAW-komitea on 2014 osoittanut huolensa Suomen raiskauslainsäädännön nykytilasta ja yleisesti seksuaalirikollisten saattamisesta oikeuden eteen. Komitea vaatii Suomea ryhtymään erityisiin toimiin, jotta tuomioiden määrää saataisiin lisättyä. Suomea on myös ohjeistettu tarkastelemaan uudelleen raiskauslainsäädäntöä siten, että väkivalta ei olisi enää keskeisin tekijä raiskausrikoksissa.

Eduskunta sai hyvän määrän asiantuntijalausuntoja koskien kansalaisaloitetta ja lähes kaikki lausunnot tukivat aloitteen perusajatusta raiskauspykälän muuttamista uhrin puuttuvan suostumuksen kautta määriteltäväksi. Professori Melander esimerkiksi totesi launnossaan, että suostumusperustainen raiskauslainsäädäntö tukisi henkilön seksuaalista itsemääräämisoikeutta, sillä on käytännölle vierasta, että sitä voisi loukata lähinnä väkivallalla tai sen uhalla. Oikeusneuvos Ojala myös painottaa, että yhteiskunnallinen kehitys ja oikeuskäytännön todellisuus puoltavat suostumusperustaista raiskauslainsäädäntöä. Kuitenkin lainoppineiden lausunnot toteavat, että he eivät kannata aloitteen esitettyä mallia, vaikka he kokevat aloitteen perusajatuksen kannatettavaksi. Suostumusperustaisen raiskauslainsäädännön toteutus tapahtuisi parhaiten oikeusministeriön työryhmän kautta, joka valmistelee koko 20 luvun uudistusta.

Lisäksi käsittelin opinnäytetyössäni esimerkiksi HUS Seri-keskuksen lausunnon, sillä se tuo esiin lääketieteellistä näkökulmaa lainsäädännön mietintöihin. Seri-keskus ottaa kantaa keskuksen omiin empiirisiin näyttöihin, Karoliinisen instituutin tutkimukseen ihmisen kokemasta jäätymisestä raiskausrikoksien yhteydessä ja toteaa niiden tukevan suostumusperustaista lainsäädäntöä, sillä väkivaltatilanteessa lamaantuminen ja kykenemättömyys ilmaista suostumusta on yleistä myös suomalaisille raiskausten uhreille.

Ruotsissa 2018 päivittynyt raiskauslainsäädäntö muuttui siten, että ensimmäisessä momentissa määritellään raiskauksen olevan tilanne, jossa henkilö ei vapaaehtoisesti osallistu yhdyntään tai muuhun vastaavaan seksuaaliseen tekoon, eli uhrin suostumus puuttuu. Ruotsi on säätänyt lakipykälään ne tilanteet, missä suostumusta ei voida päätellä olevan toisin kuin Saksa. Iso-Britanniassa tilanteet, joissa suostumusta ei katsota olevan, on määritelty Sexual Offences Act 75 ja 76 pykälissä. Suostumus2018-kansalaisaloitteessa oli otettu mallia Ruotsista ja aloitteen mukaisessa lakiehdotuksessa oli määritelty tilanteet, joissa suostumusta ei voida päätellä olevan. Ruotsissa on saatu tuomittua 2019 vuoden alkuun mennessä jo 4 henkilöä muuttuneen raiskauslain takia, nimenomaisesti suostumuksen puutteen takia. Tuomioita tulee oletettavasti lisää, joten tässä vaiheessa ei voida vielä sanoa, oliko muutos onnistunut.

Iso-Britanniassa muutos on tapahtunut jo vuonna 2003. Muutos on kaikkien yllä mainittujen ihmisoikeuskysymysten mukainen, ja varmasti niiden kautta tarkastellessa onnistunut. Iso-Britannian merkittävä eroavaisuus Saksaan, Suomeen ja Ruotsiin nähden, on kansallisen

seksuaalirikoslain määritelmä siitä, että raiskaus voidaan tehdä vain miehen sukupuolieliemellä, ja nainen voi syyllistyä täten vain avustamalla miestä. Sexual Offences Act 2003 toisen pykälän mukaan, nainen voi syyllistyä rikosnimikkeeseen ”assault by penetration”, eli hyökkäys tunkeutumalla, joka on kuitenkin tuomioiltaan ja sisällöltään kohtalaisen samanlainen kuin raiskauspykälä. Iso-Britannia määrittelee väkivallan tai sen uhan vasta koko lain loppupuolella pykälissä 75 ja 76, joissa on määritelty tilanteet, missä suostumusta ei katsota olevan käsillä.

Saksan malli raiskauslainsäädännöstä säätelee raiskauksen rikoksena siten, että joka ilman toisen selvää tahtoa tekee kyseiselle henkilölle seksuaalisia tekoja, käytännössä siis ilman suostumusta, syyllistyy raiskaukseen. Termiä suostumus on vain käytetty eri tavalla asiayhteydessä. Väkivalta tai sen uhka on laissa määritelty kovemman rangaistusasteikon mukaan, eli tuomio on vähintään vuosi väkivaltatilanteissa.

Kaikki vertailukohteena olevat maat ovat määritelleet raiskauksen rikoksena siten, että suostumuksen puute on ensimmäinen kohta rikoksen tunnusmerkistössä. Kahdeksan Euroopan maata on säätänyt raiskauksen tunnusmerkistöön suostumuksen puutteen. Euroopan ulkopuolelta esimerkiksi Kanadassa rikoslaisissa ei käytetä termiä raiskaus vaan ”sexual assault” jossa tunnusmerkistö on määritelty samalla tavalla kuin raiskauksessa, ja nimenomaisesti uhrin suostumuksen puutteen kautta.⁸⁴ Tämä antaa osviittaa siitä, että Euroopan maiden kansallinen lainsäädäntö on muuttumassa raiskauksen osalta suostumusperustaiseksi.

Opinnäytetyössä käsittelemieni ihmisoikeuksien näkökulmasta tutkimus osoittaa, että raiskaus tulisi määritellä uhrin puuttuvan suostumuksen kautta. Suomen lainoppineiden lausuntojen pohjalta voidaan myös todeta, että suostumusperustaisuus on erittäin kannatettava pohja lain säätämiseksi. Muiden valtioiden lainsäädäntöjä vertailemalla en kuitenkaan saanut tarpeeksi luotettavaa tietoa siitä, onko suostumusperustainen raiskauslainsäädäntö hyvä asia uhrin oikeusturvan ja seksuaalisen itsemääräämisoikeuden kannalta, enkä siitä onko muutos ollut näissä maissa positiivinen vai negatiivinen.

---

⁸⁴ Criminal Code R.S.C., 1985, c. C-46

Raiskauslainsäädäntö on Euroopassa selvästi muuttumassa siihen suuntaan, että raiskaus halutaan määritellä ennen kaikkea rikoksena seksuaalista itsemääräämisoikeutta vastaan. Väkivalta rikoksen tunnusmerkistössä pitää yhä säilyttää, mutta sillä voidaan esimerkiksi korottaa rikoksesta tulevaa tuomiota. Mielestäni ajatus taustalla on kannatettava ja raiskauksen määritelmä väkivallan tai sen uhan kautta on vanhanaikainen, sillä väkivaltarikokset ovat kuitenkin erikseen määriteltyjä Suomen rikoslain 21 luvussa. Tietysti raiskaukseen rikoksen yhteydessä liittyy väkivaltaa, mutta sen ei välttämättä tule olla sitä tyypillistä ruumiillista väkivaltaa, vaan kyseessä on seksuaalinen väkivalta.

Istanbulin sopimus on mielestäni merkittävin kansainvälinen tekijä velvoittamaan Suomea säätämään raiskauksen rikoksena suostumusperustaisesti. Sopimusmaita velvoitetaan säätämään rangaistavaksi suostumuksetta tehdyt seksuaaliset teot, joka on mielestäni kovin yksiselitteistä. Myös CEDAW-komitean lausunnot Suomen lainsäädännöstä sekä EIT:n päätös M.C. v. Bulgaria osoittavat, että nimenomaan ihmisoikeudet vaativat suostumuksen puutteen määrittelyä kansallisessa rikoslainsäädännössä. Oikeusministeriön asettama työryhmä tulee varmasti tarkastelemaan näitä kaikkia tekijöitä uutta seksuaalirikoslakia säädettäessä.

Mielestäni Suostumus2018-aloitteella on paikkansa etenkin nostattamassa huomiota raiskausrikosten vakavuudesta. Olen kuitenkin lähtökohtaisesti sillä kannalla, että aloite tulee hylätä, sillä se on osittain tehtävänsä tehnyt. Oikeusministeriön työryhmällä on osaaminen sekä kaikki apu käytettävissä koko seksuaalilain uudistamista varten, ja kansalaisaloitteen tuoma vaikutus otetaan varmasti huomioon. Sen lisäksi, että suostumusperustainen raiskaus sääntely on mielestäni kannatettava, tulisi uudistuksen myötä tarkastella myös seksuaalirikosten tuomioita uudelleen ja suhteuttaa tuomiot rikosten vakavuuteen. Tuomion pituus rikoksessa on valtion lainsäätäjän asettama arvokysymys ja hinta siitä, kuinka vakava rikos on kyseessä. Seksuaalirikosten vaikutus uhrin elämään voi olla kohtalokasta, eikä sitä tule aliarvioida.

5.2 Jatkotutkimusaiheet

Tutkimukseni ei käynyt läpi tilastoja, miten raiskausrikokset, niiden määrä tai laatu on muuttunut sinä aikana, kun valtiot ovat ottaneet käyttöön suostumusperustaisen raiskauslainsäädännön. Suostumusperustaisen raiskauslain tuomat muutokset niissä valtioissa, joissa se on jo säädetty voisi siis olla yksi tutkimusnäkökulma tulevaisuutta ajatellen. Toiseksi tutki-

musta voisi laajentaa koko 20 lukuun, mahdollisesti lähitulevaisuudessa päivittyvän 20 luvun kokonaisuudistuksen muutoksiin ja tapahtuneisiin vaikutuksiin. Tutkimusta voisi myös laajentaa käsittelemään raiskaustuomioiden pituuksien vaikutuksia raiskauksen tekoon, sillä valtioilla on hyvin erilaisia rangaistusasteikoita.

5.3 Oma pohdinta

Tarkoitukseni opinnäytetyössäni oli selvittää, tulisiko raiskauksen tunnusmerkistö säätää lähtökohtaisesti suostumuksen puutteen kautta. Olin jo alkajaisiksi varautunut siihen, että tietoa on haastava löytää, sillä käsite suostumus raiskausrikoksissa on hyvinkin tuore. Kuitenkin monissa maissa raiskauksen tunnusmerkistö on säädetty uhrin puuttuvan suostumuksen kautta ja tietoa löytyi kohtalaisesti.

Tutkimukseni menetelmä oli kirjallisuuskatsaus, joka on luonteeltaan hyvin vapaamuotoinen. Tarkoituksena oli käyttää mahdollisimman monipuolisesti kirjallisuuslähteitä, internetlähteitä sekä lakilähteitä ja siten luoda huolellisesti ja rauhallisesti muutaman kuukauden aikajaksolla tutkimus, joka olisi validi. Mielestäni onnistuin tekemään opinnäytetyöstä luotettavan, sillä se tarkastelee monelta eri kantilta nimenomaisesti suostumuskäsitettä.

Tutkimuksen validiteetilla tarkoitetaan kykyä mitata sitä, mitä sillä on tarkoitus mitata. Sitä voidaan arvioida vertaamalla mittaustulosta todelliseen tietoon itse mitattavasta ilmiöstä. Validiteettia arvioidessa on huomioitava, kuinka hyvin tutkimusmenetelmä ja siinä käytetyt mittarit vastaavat sitä ilmiötä, mitä tutkitaan. Validius vaatii sitä, että sovellettava tutkimusote tekee oikeutta ilmiön olemukselle.⁸⁵ Kaiken käytetyn tiedon luotettavuus voidaan tietysti kyseenalaistaa, mutta koitin käyttää valtiotason lähteitä, jotta tutkimus olisi luotettava. Mielestäni onnistuin tekemään mahdollisimman kattavasti ja yksiselitteisesti referointia alkuperäisistä lähteistä, ja siten kunnioittamaan lähteen alkuperäistä luojaa. Lisäksi kaikki käyttämäni lähteet käsitelivät nimenomaisesti tutkimuksenmukaista aihetta, joka tekee tutkimuksestani validin.

---

⁸⁵ Anttila 2014

Tutkimuseettinen neuvottelukunta on vuonna 2012 määritellyt tieteellisen tutkimuksen eettisiä vaatimuksia, jotta tutkimus olisi suoritettu hyvän tieteellisen käytännön edellyttämällä tavalla. Keskeisimpiä lähtökohtia ovat esimerkiksi rehellisyys, huolellisuus ja tarkkuus tutkimustyössä, kuin myös avoimuus ja vastuullisuus. Muiden työt tulee ottaa huomioon asianmukaisella tavalla, jotta kunnioitetaan alkuperäisiä luojia. Esimerkiksi viittaukset tulee olla tehtynä huolellisesti.⁸⁶ Olen noudattanut kaikkia näitä vaatimuksia, joten voin sanoa, että olen parhaani mukaan tehnyt tutkimukseni kaikkien eettisten vaatimusten mukaisesti, kunnioittamalla tieteellistä tutkimuskäytäntöä.

Olen erittäin tyytyväinen tekemääni työhön. Ajatus suostumusperustaisen raiskauslainsäädännön pohdinnasta heräsi, kun luin mediaa ja itse perehdyin aiheeseen. Lähtökohtaisesti näen isona onnistumisena materiaalin keräämisen, joka sujui kohtalaisen vaivatta, koska asia on ollut eduskunnassa käsittelyssä ja asiantuntijoiden lausunnot olivat julkisia. Koen, että työssäni on myös onnistuttu johdonmukaisesti selostamaan lukijalle, miksi tutkin aihetta ja mikä tekee siitä validin sekä ajankohtaisen. Isoimpana haasteena työssäni koin varsinkin tutkitun tiedon löytämisen suostumuskäsitteen ympäriltä, eli tietoa siitä, miksi suostumusperustainen lainsäädäntö on ollut positiivinen tai negatiivinen muutos niissä maissa, joissa se on jo muuttunut. Tämän lisääminen olisi kuitenkin tuonut todennäköisesti huomattavasti lisää mittaa tutkitulle aineistolle, jolloin työ ei välttämättä olisi ollut annettujen vaatimusten mukainen.

---

⁸⁶ Varantola, Launis, Helin, Spoo & Jäppinen 2012

LÄHTEET

Anttila, Pirkko 2014: Tutkimisen taito ja tiedon hankinta. Metodix. Luettavissa: <https://metodix.fi/2014/05/17/anttila-pirkko-tutkimisen-taito-ja-tiedon-hankinta/#top>, luettu 29.1.2020.

Brottsbalken, Lag (2018:618) – Ruotsin rikoslaki ja käänös englanniksi. Luettavissa: <https://www.government.se/48d6e0/contentassets/5315d27076c942019828d6c36521696e/the-swedish-criminal-code.pdf>, luettu 10.1.2020.

CEDAW komitean esittely - The Committee on the Elimination of Discrimination against Women. Luettavissa: <https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/CEDAW/Pages/Introduction.aspx>, Luettu 7.1.2020.

CEDAW/C/FIN/CO/7. Naisten syrjinnän poistamista käsittelevä komitea Euroopan ihmisoikeussopimus - European Court of Human Rights. Council of Europe. F-67075 Strasbourg cedex. Luettavissa: https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_FIN.pdf, luettu 10.1.2020.

Criminal Code R.S.C., 1985 – Kanadan rikoslaki, luettavissa: <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/c-46/>

Euroopan Unionin neuvoston kotisivut, Istanbulin sopimuksen allekirjoittaneet sopimusvaltiot, Chart of signatures and ratifications of Treaty 210. Luettavissa: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/210/signatures>, luettu 20.1.2020.

Frände, Dan & Matikkala, Jussi & Tapani, Jussi & Tolvanen, Matti & Viljanen, Pekka & Wahlberg, Markus 2018: Keskeiset rikokset. 4., uudistettu ja laajennettu laitos. Helsinki, Edita.

Germany rape law: 'No means No' law passed. Luettavissa: <https://www.bbc.com/news/world-europe-36726095>, luettu 10.1.2020.

HE 216/2013 - Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rikoslain 20 luvun muuttamisesta.

Heikkinen, Pekka: Poliisihallituksen asiantuntijalausunto KAA 2/2019 vp POL-2019-65497 Luettavissa: https://www.eduskunta.fi/FI/naineduskuntatoimii/julkaisut/Documents/KAA2_19_LaV_131119_Poha_Heikkinen.pdf, luettu 9.1.2019.

Härkönen, Anni & Sundman, Robert 2019: "Seksi ilman suostumusta on raiskaus" – Eduskunta käsitteli raiskauslainsäädännön muuttamiseen tähtäävää kansalaisaloitetta, Yle seurasi. Luettavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-10976824>, luettu 10.10.2019.

Istanbulin sopimus 53/2015. Valtioneuvoston asetus naiseen kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta tehdyn Euroopan neuvoston yleissopimuksen voimaansaattamisesta sekä yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetun lain voimaantulosta.

KAA 2/2019 vp. Luettavissa: https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Kasittelytiedot-Valtiopaivaasia/Sivut/KAA_2+2019.aspx, luettu 9.1.2020.

Kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskeva yleissopimus 68/1986. Asetus kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskevan yleissopimuksen voimaansaattamisesta ja sen eräiden määräysten hyväksymisestä annetun lain voimaantulosta

Kansalaisaloite kotisivut. Luettavissa: <https://www.kansalaisaloite.fi/fi>, luettu 10.10.2019.

KKO 2018:91.

KKO 2019:55.

KKO 2019:84.

Korjamo, Riina & Laitinen, Leena & Hakkarainen, Pertti 2019: HUS Seri-tukikeskus lausunto KAA 2/2019 vp. Luettavissa: https://www.eduskunta.fi/FI/naineduskuntatoimii/julkaisut/Documents/KAA2_19_LaV_211119_HUS_Seri-tukikeskus_Hakkarainen.pdf, luettu 9.1.2020.

Lehtinen, Vilma-Lotta 2018: Ruotsissa astui voimaan uusi seksuaalirikoslaki – tästä lähtien raiskaus-syytöksiä puidaan suostumuksen valossa. Luettavissa: <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000005740215.html>, luettu 10.1.2020.

Loppupäätelmät Suomen seitsemännestä määräaikaishetkestä. Luettavissa: <https://www.ihmisoikeuskeskus.fi/@Bin/1076861/CEDAW-suositukset-FIN-2014-S.pdf>, luettu 10.1.2020.

M.C. v. Bulgaria-tapaus. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisu tapauksessa M.C. v. Bulgaria 4.12.2003, hakemus nro 39272/98

Melander, Sakari: Professori Sakari Melanderin lausunto eduskunnan lakivaliokunnalle asiassa KAA 2/2019 vp. 15.11.2019. Luettavissa: https://www.eduskunta.fi/FI/naineduskuntatoimii/julkaisut/Documents/KAA2_19_LaV_151119_professori_Melander.pdf, luettu 9.1.2020.

Möller, Anna & Söndergaard, Hans Peter & Helström, Lotti 2017: Tonic immobility during sexual assault - a common reaction predicting post-traumatic stress disorder and severe depression. Department of Clinical Science and Education, Karolinska Institute, Stockholm, Sweden. s.932-938. Luettavissa: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/28589545>, luettu 20.1.2020.

Ojala, Timo 2014: Seksuaalirikokset. Porvoo, Edita.

Ojala, Timo: Korkeimman oikeuden oikeusneuvos Timo Ojalan lausunto KAA 2/2019 vp. Luettavissa: https://www.eduskunta.fi/FI/naineduskuntatoimii/julkaisut/Documents/KAA2_19_LaV_201119_KKO_Ojala.pdf, luettu 9.1.2020.

Perustuslakivaliokunnan lausunto 6/2014 vp - Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rikoslain 20 luvun muuttamisesta. Luettavissa: https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Lausunto/Documents/pevl_6+2014.pdf, luettu 10.1.2020.

Perälä, Annika 2018: Raiskauksen määrittelyminen uhrin puuttuvan suostumuksen kautta. Turun yliopisto. Oikeustieteellinen tiedekunta. Pro gradu -työ.

Reenilä, Yrjö 2019: Syyttäjälaitoksen asiantuntijalausunto KAA 2/2019. Luettavissa: https://www.eduskunta.fi/FI/naineduskuntatoimii/julkaisut/Documents/KAA2_19_LaV_131119_Syytt%C3%A4j%C3%A4laitos_Reenil%C3%A4.pdf, luettu 10.1.2020.

Riihelä, Antti 2019: Suomen Asianajajaliiton lausunto KAA 2/2019 vp. Luettavissa: https://www.eduskunta.fi/FI/naineduskuntatoimii/julkaisut/Documents/KAA2_19_LaV_211119_Aasianajajaliitto_kirjallinen.pdf, luettu 9.1.2020.

Rook, Peter & Brimelow, Kirsty 2019: An expert view: Why most European countries still need to change their rape laws. Luettavissa: <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2019/03/an-expert-view-why-most-european-countries-still-need-to-change-their-rape-laws/>, luettu 25.1.2020.

Salminen Ari 2011: Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin. Vaasa. Vaasan yliopisto.

Sexual Offences Act 2003 – Iso-Britannian seksuaalirikoslaki. Luettavissa: http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2003/42/part/1/crossheading/rape_

Strafgesetzbuch – Saksan rikoslaki, luettavissa: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stgb/.

Suomela, Iris 2019: Lausunto Suostumus2018-aloitteesta. Luettavissa: https://www.eduskunta.fi/FI/naineduskuntatoimii/julkaisut/Documents/KAA2_2019_171019_Aloitteen_tekij%C3%A4_Suomela.pdf, luettu 9.1.2020.

Suominen, Heli 2019: Suomessa suunnitellaan raiskauslakien muutoksia – Miten rikoslain muutos Ruotsissa vaikutti? Luettavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-10601252>, luettu 10.1.2020.

suostumus2018.fi – Kansalaisaloitteen kotisivut

Varantola, Krista & Launis, Veikko & Helin, Markku & Spoof, Sanna Kaisa & Jäppinen, Sanna 2012: Tutkimuseettinen neuvottelukunta, Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Helsinki. Luettavissa: https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf